

Mikael Thomasson
Mikael.Thomasson@skanetrafiken.se

BESLUTSFÖRSLAG

Datum 2021-11-09
Ärendenummer 2021-POL000426

1 (3)

Initiativärende. Pilotprojekt – Ordningsvakter i områden särskilt utsatta för tjuvåkning

Ordförandens förslag

1. Kollektivtrafiknämnden avslår initiativärendet.

Sammanfattning

Sverigedemokraterna föreslår att ett pilotprojekt genomförs där ordningsvakter anställs i syfte att förbättra trygghet för resenärer och personal. Ärendet avslås då det inte bedöms bidra till önskad effekt.

I ärendet finns följande dokument:

1. Beslutsförslag 2021-11-09
2. Initiativärende 2021-09-15

Beskrivning av ärendet och skälen för förslaget

Sverigedemokraterna har inkommit med ett initiativärende där man yrkar att kollektivtrafiknämnden beslutar:

- att ett pilotprojekt genomförs där några ordningsvakter anställs för att verka inom ett geografiskt avgränsat område, förslagsvis del av Malmö, i syfte att förbättra tryggheten för resenärer och personal i allmänhet och för att bistå biljettkontrollanter i synnerhet.
- att kollektivtrafiknämnden regelbundet informeras om pilotprojektets arbete.
- att pilotprojektet utvärderas och återrapporteras senast 1,5 år efter projektstart.

Skånetrafiken följer löpande utvecklingen av det s.k. fuskåkandet i kollektivtrafiken. Under pandemin har utveckling varit negativ och fler resenärer än normalt har inte haft giltiga färdbevis då extra biljettkontroller genomförts. Som mest har andelen ogiltiga biljetter uppgått till 5–7% under pandemin. Under sommaren och tidiga hösten 2021 har Skånetrafiken noterat en kraftig nedgång av antalet ogiltiga biljetter och för närvarande noteras ca 1,3-2% ogiltiga biljetter

vid de storkontroller som genomförs.

Skånetrafiken ser det huvudsakliga syftet med extra biljettkontroller som en proaktiv åtgärd, där kontrollanternas synlighet kombinerat med vetskapen om att man kan utsättas för en extra biljettkontroll, motverkar fuskåkande. Den tesen har styrkts under pandemin då ett minskat antal kontroller korrelerar med ett ökat fusk och ett ökat antal kontroller bidrar till mindre fusk. Det går alltså att anta att fuskåkandet är omvänt proportionellt till det antal kontroller som genomförs. Arbetet som extra biljettkontrollant är utmanande både fysiskt och psykiskt och kräver att man har rätt verktyg och utbildning för att kunna hantera situationer som uppstår. Skånetrafiken menar att sättet kontrollanterna hanterar situationen är avgörande för hur utfallet skall bli och uppfattar inte att det är bristen på tvångsmedel som är avgörande vid de tillfällen då konfrontation uppstår. Det händer dock regelbundet att kontrollanterna utsätts för våld eller hot om våld. Under de senaste 4 åren har incidenter rapporterats enligt följande:

2021: 43 (till och med augusti)

2020: 26

2019: 61

2018: 55

Siffrorna ska ställas i proportion till att det genomförs ca 3 500 000 extra biljettkontroller under ett normalår.

På någon sträcka är utmaningarna större än på andra och Skånetrafiken använder redan idag väktare i följe bil vid kontroller på linje 5 i Malmö. Ordningstvakter finns även vid kontroller på de stora stationerna, där de kan bistå kontrollanterna om en situation skulle uppstå. Det primära syftet med att använda ordningstvakter är säkerställa kontrollanternas arbetsmiljö, inte att eskalera användandet av tvångsmedel. Den största utmaningen vid kontrollerna är att få en fuskåkande resenär att identifiera sig då en tilläggsavgift ska skrivas. Det problemet kan inte stävjas med hjälp av ordningstvakter eftersom inte heller de har befogenhet att avkräva någon legitimation i dagsläget.

Värt att notera är även att uppdragen för biljettkontrollanter och ordningstvakter avsevärt skiljer sig åt. För att en ordningstvakt ska få tjänstgöra krävs ett särskilt förordnande enligt 3 § Lagen om ordningstvakter. Oavsett skulle huvudproblemet, att fuskåkare vägrar legitimeras sig, inte försvinna genom att låta ordningstvakter genomföra biljettkontroller.

Ytterligare en faktor som spelar roll är att en ordningstvakt anses vara sekundärt anställd av Polismyndigheten (oavsett uppdrags- eller arbetsgivare) vilket innebär att en ordningstvakt alltid är underställd polisman. Det betyder att en polisman har befogenhet att beordra en ordningstvakt att genomföra polisiära uppgifter inom ramen för Polisens allmänna föreskrifter (FAP) om ordningstvakter och därmed skilja ordningstvaken från uppdraget att genomföra biljettkontroller. Den konflikten uppstår inte med dagens lösning, där kontrollanter vid varje tillfälle har biljettkontroller som enda arbetsuppgift.

Sverigedemokraternas initiativärende förklarar inte hur några ordningsvakter, anställda av Skånetrafiken, skulle förbättra säkerheten i förhållande till de rutiner som redan används vid extra biljettkontroller på de linjer där fuskåkande är mest frekvent förekommande. Man förklarar inte heller på vilket sätt dessa ordningsvakter i förväg ska kunna förutse på vilken plats de ska befinna sig för att stävja en situation som ännu inte har uppstått, vilket innebär att risken för att ordningsvakterna ständigt befinner sig på fel ställe är uppenbar. Kollektivtrafiknämnden förordar därför att nuvarande rutiner för biljettkontroller behålls och att Sverigedemokraternas initiativärende avslås i sin helhet.

Ekonomiska konsekvenser och finansiering

Ärendet har inga ekonomiska konsekvenser.

Juridisk bedömning

Samverkan med regionjurist har inte genomförts i samband med detta ärende. Den juridiska bedömning som gjorts ger vid handen att det i sak inte föreligger några hinder att anställa ordningsvakter. En ansökan om §3-område enligt Lag 1980:578 bedöms behöva göras för hela Skåne om en pilot hade förordats.

Miljökonsekvenser

Ärendet medför inga miljökonsekvenser.

Samverkan med berörda fackliga organisationer

Samverkan med fackliga organisationer har inte bedömts nödvändig.

Uppföljning

Ärendet avslutas i och med detta beslut. Någon vidare uppföljning kommer ej att ske.

Carina Zachau
ordförande

Maria Nyman
trafikdirektör